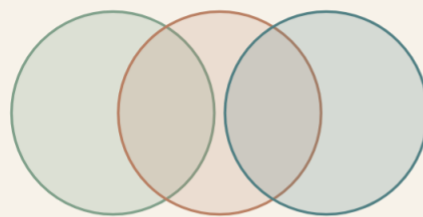

GAIRĖS MOKYKLOMS IR TĖVAMS

Kaip stiprinti mokyklos ir tėvų bendradarbiavimą ir konstruktyviai spręsti nesutarimus

Pagarba, aiškumas, dialogas ir atsakomybės ribos – vaiko labui

Mokytojas Mokinys Tėvai

Paskirtis

Šios gairės skirtos mokyklų vadovams, klasių vadovams, mokytojams, švietimo pagalbos specialistams, kitiems mokyklos bendruomenės nariams, taip pat mokinių tėvams (globėjams, rūpintojams). Jų tikslas – padėti kurti brandesnį, pagarba, aiškumu, bendradarbiavimu ir atsakomybės ribų suvokimu grįstą santykį tarp mokyklos, mokinio ir šeimos. Didžioji dalis nesutarimų kyla ne iš blogos valios, o iš neiškomunikuotų lūkesčių, nepakankamo teisinių ir institucinių ribų supratimo, pernelyg formalizuoto bendravimo ir tinkamo dialogo stokos.

Šios gairės yra rekomendacinio pobūdžio. Jos nepakeičia teisės aktų, mokymo sutarčių, mokyklos vidaus tvarkų, reagavimo į smurtą ar patyčias procedūrų, taip pat kitų privalomų veiksmų. Konkrečiais atvejais mokykla ir tėvai turi vadovautis galiojančiais teisės aktais ir mokyklos nustatyta tvarka.

1 Teisiniai orientyrai mokyklai ir tėvams

Sprendžiant bet kurį su vaiku susijusį klausimą, pirmiausia turi būti vertinama, kas geriausia atliepia vaiko interesus. Vaikas turi būti išklausytas visais su juo susijusiais klausimais. Todėl mokykla ir tėvai turėtų ne tik kalbėti apie vaiką, bet ir kalbėtis su vaiku.

Bendroji taisyklė – vaiku laikomas asmuo iki 18 metų. Tačiau tam tikrais įstatymų numatytais atvejais nepilnametis nuo 16 metų gali būti teismo tvarka pripažintas visiškai veiksniu (emancipuotu).

Ugdymo santykiuose už vaiką iki 14 metų prašymą ir mokymo sutartį pasirašo vienas iš tėvų (globėjų, rūpintojų). Vaikas nuo 14 iki 18 metų gali sudaryti mokymo sutartį, turėdamas tėvų (globėjų, rūpintojų) rašytinį sutikimą. Tai rodo, kad paauglys jau nėra vien pasyvus sprendimų objektas – jis tampa dalyvaujančiu ugdymo santykio subjektu.

Ugdymas pagal priešmokyklinio, pradinio ir pagrindinio ugdymo programas yra privalomas iki 16 metų. Tėvai privalo užtikrinti vaiko parengimą mokyklai, punctualų ir reguliarių mokyklos lankymą, o mokinys privalo laikytis mokymo sutarties, mokyklos vidaus tvarkos taisyklių, reguliariai lankyti mokyklą ir gerbti kitų bendruomenės narių teises bei teisėtus interesus. Taip pat mokinys turi teisę mokytis savitarpio pagarba grįstoje, psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugioje aplinkoje, o tėvai turi teisę gauti informaciją apie vaiko ugdymosi sąlygas, pažangą, lankymą ir elgesį.

Atsakomybės klausimai taip pat turi būti komunikuojami aiškiai. Administracinė atsakomybė paprastai kyla nuo 16 metų. Už 14–16 metų nepilnamečių padarytus pažeidimus tam tikrais atvejais gali kilti ir tėvų atsakomybės klausimas. Baudžiamoji atsakomybė paprastai kyla nuo 16 metų, o už kai kurias įstatyme numatytas veikas – nuo 14 metų.

Civilinės atsakomybės požiūriu svarbu žinoti, kad už nepilnamečio iki 14 metų padarytą žalą paprastai atsako tėvai ar kiti už jo priežiūrą atsakingi asmenys. Nepilnametis nuo 14 iki 18 metų už padarytą žalą atsako bendrais pagrindais, tačiau jei jis neturi pakankamai turto ar uždarbio žalai atlyginti, atitinkama atsakomybės dalis gali tekti tėvams ar globėjams.

Trumpai: amžiaus orientyrai

iki 14 m.

- Prašymą ir mokymo sutartį pasirašo vienas iš tėvų (globėjų, rūpintojų)
- Už padarytą žalą paprastai atsako tėvai ar kiti prižiūrintys asmenys

14–18 m.

- Mokymo sutartį sudaro pats, turėdamas tėvų rašytinį sutikimą
- Už žalą atsako bendrais pagrindais
- Už kai kurias veikas – baudžiamoji atsakomybė nuo 14 m.

16 m.

- Iki 16 m. ugdymas privalomas
- Paprastai kyla administracinė ir baudžiamoji atsakomybė
- Teismo tvarka galima emancipacija

18 m.

- Bendroji taisyklė: vaiku laikomas asmuo iki 18 metų

Praktikoje mokykloms ypač aktualus ir vaiko saugumo klausimas po pamokų. Vaiko teisių apsaugos institucija nurodo, kad vaikas iki 6 metų be objektyvios būtinybės neturi likti be vyresnio kaip 14 metų asmens priežiūros. Dėl vyresnių vaikų visada vertinama konkreti situacija – vaiko branda, kelio iš mokyklos ar į mokyklą saugumas, specialieji poreikiai ir kitos aplinkybės. Todėl mokyklai ir tėvams verta iš anksto aiškiai susitarti, kaip organizuojamas vaiko išvykimas iš mokyklos ir kas atsako už jo priežiūrą po pamokų.

Bendravimo ribos apima ir privatumo apsaugą. Tėvai turi teisę gauti informaciją apie savo vaiką, tačiau tai nesuteikia teisės viešinti kitų vaikų atvaizdų, sveikatos duomenų ar elgesio aplinkybių tėvų grupėse ir socialiniuose tinkluose.

112

Kilus realiam pavojui vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, tai nebėra vien bendravimo ar vidaus tvarkos klausimas. Tokiais atvejais turi būti nedelsiant kreipiamasi į 112 ir, kai reikia, į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą.

2 Pagarbus, aiškus ir ribas išlaikantis bendravimas

Mokykla ne tik perduoda informaciją, administruoja vidaus taisyklių laikymąsi. Ji yra bendruomenė, kurioje vaikas ne tik mokosi, bet ir formuoja santykį su kitu, autoritetu, taisyklėmis, bendradarbiavimu ir atsakomybe. Todėl svarbus mokyklos uždavinys – sudaryti sąlygas psichologinei narystei: kad mokinys, tėvai ir pedagogai jaustųsi reikalingi vieni kitiems ir atsakingi už bendrą ugdymo kelią.

Nuo vienpusio „mes informuojame“ – prie santykio „mes tariamės, aiškinamės ir veikiame kartu“.

Praktikoje tai rodo sąmoningą perėjimą nuo vienpusio „mes informuojame“ modelio prie santykio „mes tariamės, aiškinamės ir veikiame kartu“. Tėvai neturėtų būti matomi tik kaip skundų teikėjai ar paslaugos gavėjai, o mokytojai – tik kaip reikalavimų vykdytojai. Mokykla, tėvai ir vaikas nėra vienodų funkcijų subjektai, tačiau jų orumas ir teisė būti išklausytiems yra lygiaverčiai. Todėl tikslesnė laikysena yra pagarbus, bendradarbiaujantis, tačiau kompetencijų ribas išlaikantis santykis.

Bendravimo kultūra turi remtis ne tik mandagumu, bet ir gebėjimu aiškiai įvardyti ribas. Vaikus verta nuosekliai mokyti dviejų svarbių žodžių – „taip“ ir „ne“: atsiverti, kai saugu, ir aiškiai pasakyti „ne“, kai peržengiamos ribos. Suaugusieji turi rodyti tokio bendravimo pavyzdį ir priimti, kad pagarbus nesutikimas yra normali dialogo dalis.

Pagarbus bendravimas nereiškia familiarumo. Draugiškas tonas, ramus paaiškinimas, taktiškas humoras ir gebėjimas išgirsti padeda mažinti įtampą, tačiau humoras turi būti pagarbus ir nevirsti pašaipą. Santykiuose turi išlikti aiškos atsakomybės ribos – būti draugiškam nereiškia tapti familiariu.

3 Taisyklės turi būti aiškos, trumpos ir suprantamos

Nepakanka vien ilgo formalaus taisyklių dokumento. Jei tikimasi, kad tėvai laikysis mokyklos susitarimų, jiems turi būti pateikta aiški, lengvai suprantama ir praktiškai pritaikoma informacija: ką svarbu žinoti, kaip elgtis konfliktinėje situacijoje, kur kreiptis, kokia yra mokyklos veiksmų seka ugdymo, lankomumo, vertinimo, smurto, patyčių ar kitais atvejais. Konfliktus dažnai lemia ne piktybiškumas, o nežinojimas.

REKOMENDACIJA

Kiekvienų mokslo metų pradžioje visoms šeimoms pateikti ne tik mokyklos taisykles, bet ir trumpą 1–2 puslapių atmintinę:

- „5 svarbiausi dalykai, kuriuos turi žinoti tėvai“
- „Kaip mokykla reaguoja į patyčias ir smurtą“
- „Kada ir kaip sprendžiami nesutarimai“
- „Kokiais klausimais kreiptis į mokytoją ar klasės vadovą, kada – į administraciją“

Tokia praktika mažina interpretacijų lauką ir stiprina pasitikėjimą.

4 Kaip sprendžiamas nesutarimas

Kad nesutarimai neperaugtų į konfliktą, mokykla turi laikytis aiškos veiksmų sekos:

1	Pirmiausia kreipiamasi į tą darbuotoją, kurio kompetencijoje klausimas kilo: dalyko mokytoją, klasės vadovą, švietimo pagalbos specialistą ar kitą atsakingą asmenį.
2	Jei klausimo nepavyksta išspręsti, jis aptariamas su klasės vadovu ar pagalbos specialistu; prireikus organizuojamas trišalis pokalbis.
3	Jei situacija susijusi su saugumu, patyčiomis, lankomumu, specialiaisiais ugdymosi poreikiais ar sisteminiu konfliktu, klausimas perduodamas administracijai ir (ar) vaiko gerovės komisijai.
4	Jei kyla realus pavojus vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, būtina nedelsiant kreiptis į 112 ir, kai reikia, į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą.

Administracija turėtų stiprinti, o ne apeiti pedagogo vaidmenį: įprastais atvejais tėvai pirmiausia skatinami kalbėtis su atitinkamu mokytoju ar klasės vadovu. Tik taip pedagogai gali jaustis saugūs ir atsakingai atlikti savo darbą.

Jei incidentas turi galimo teisės pažeidimo požymių – fizinis smurtas, grasinimai, turto sugadinimas, seksualinio pobūdžio veika, galimas savižalos ar savižudybės pavojus ir pan. – mokykla negali apsiriboti vien vidiniu aiškinimusi. Tokiais atvejais būtina nedelsiant informuoti policiją ir kitas kompetentingas institucijas, fiksuoti veiksmus raštu ir skaidriai komunikuoti su šeima.

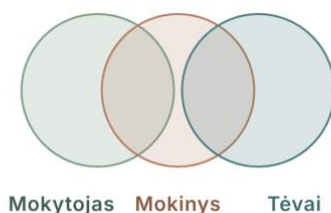
Svarbu nebandyti incidentų nuslėpti reputaciniais sumetimais. Laiku sureagavusi ir bendradarbiaujanti mokykla geriau apsaugo vaiką, darbuotojus ir pačią bendruomenę nei mokykla, kuri problemą ignoruoja ar bando ją spręsti tyliai.

5 Konfliktus reikia spręsti ne tik susirašinėjant, bet ir gyvame dialoge

Formalūs skundai, emociniai laiškai ar bendravimas socialiniuose tinkluose neretai ne tik neišsprendžia problemų, bet ir jas pagilina. Skaitmeninis bendravimas tinka informuoti, tačiau netinka bendrystei kurti. Kai santykis apsiriboja tik žinutėmis, dingsta tonas, kontekstas ir galimybė vieniems kitus iš tiesų išgirsti.

Todėl mokykloms rekomenduotina įsivesti taisyklę: kilus jautresniam klausimui, pirmasis atsakas turėtų būti kvietimas pokalbiui – telefonu ar gyvai. Rašytinis atsakas reikalingas dokumentuoti, tačiau jis neturėtų tapti pagrindiniu konfliktų valdymo būdu. Ypač svarbu, kad mokytojai ir vadovai jautriais atvejais neapsiribotų formalia pozicija, bet parodytų žmogišką kontaktą, ramybę ir pasirengimą aiškintis.

6 Būtina stiprinti trišalį bendradarbiavimą: mokytojas–mokinys–tėvai

Trišaliai susitikimai, kuriuose kalbama su vaiku, o ne vien apie jį, padeda išvengti situacijos, kai suaugusieji sprendžia už mokinį, o jis lieka nuošalyje. Kai mokinys pats įvardija savo stiprybes, sunkumus ir ketinimus, ugdymas tampa atsakingesnis ir brandesnis.

Mokykloms rekomenduojama bent 2–3 kartus per metus organizuoti ne vien bendrus tėvų susirinkimus, bet ir trumpus individualius arba mažos grupės trišalius pokalbius. Jų paskirtis – ne vien atsiskaityti už pažymius, o aptarti pažangą, savijautą, santykius klasėje, pagalbos poreikius ir bendrus susitarimus. Tokie pokalbiai ypač vertingi pereinamuosiuose tarpsniuose – penktoje klasėje, paauglystėje, prieš pereinant į gimnaziją ar sprendžiant mokymosi motyvacijos klausimus.

7 Santykius stiprina tradicijos ir bendros patirtys

Ryšys tarp mokyklos ir šeimos susiformuoja ne vien iš taisyklių ar pavienių pokalbių. Jį stiprina pasikartojančios bendrumą kuriančios patirtys – susitikimai mokslo metų pradžioje, bendros kultūrinės ar patyriminės veiklos, klasės tradicijos, į kurias įtraukiami ir tėvai.

Šios veiklos neturi būti vien reprezentacinės. Jų tikslas – kurti pažinimą, pasitikėjimą ir neformalų ryšį, kuris vėliau tampa svarbia prevencine priemone konfliktams suvaldyti.

8 Mokykla turi ugdyti ne tik vaikus, bet ir bendruomenės dialogo kultūrą

Mokytojai nebūtinai yra parengti dirbti su suaugusiaisiais taip, kaip dirba su mokiniais. Todėl mokyklos vadovams tenka ypač svarbus vaidmuo: padėti pedagogams stiprinti bendravimo su tėvais, konfliktų prevencijos, susitarimų moderavimo ir jautrių situacijų valdymo gebėjimus.

Tvari praktika – reguliariai aptarti mokyklos komandoje realias situacijas, parengti trumpus vidinius veiksmų modelius ir užtikrinti, kad darbuotojai žinotų ne tik ką daryti pedagogiškai, bet ir kokie yra teisiniai bei instituciniai reikalavimai. Tai ypač svarbu smurto, patyčių, vaikų saugumo, nepilnamečių atsakomybės ir duomenų apsaugos klausimais.

9 Dažniau pasitaikančios situacijos ir veiksmų seka

■ PIRMASIS ŽINGSNIS ■ ANTRASIS ŽINGSNIS (JEI REIKIA) ■ KADA FIKSUOTI / KREIPTIS IŠORĖN

1 Tėvams atrodo, kad mokytojas neteisingai elgiasi su vaiku

PIRMASIS ŽINGSNIS

Ramus pokalbis su dalyko mokytoju, aptariant konkrečius faktus ir pavyzdžius

ANTRASIS ŽINGSNIS

Klasės vadovas; jei kartojasi – administracija

FIKSUOTI / KREIPTIS

Raštu fiksuoti, jei situacija kartojasi, pažeidžiamos vaiko teisės ar įtariamas netinkamas elgesys

2 Nesutarimas dėl vertinimo ar mokinio pasiekimų

PIRMASIS ŽINGSNIS

Paprašyti mokytojo paaiškinti vertinimo kriterijus, peržiūrėti darbą ir susitarimus

ANTRASIS ŽINGSNIS

Dalyko mokytojas → klasės vadovas / pavaduotojas ugdymui

FIKSUOTI / KREIPTIS

Raštu fiksuoti, jei prašoma oficialios peržiūros ar atsakymo

3 Nesutarimai dėl mokytojo taikomų metodų ar namų darbų

PIRMASIS ŽINGSNIS

Prašyti dalyko mokytojo paaiškinti ugdymo tikslą, metodą ir lūkestį

ANTRASIS ŽINGSNIS

Klasės vadovas / pavaduotojas ugdymui

FIKSUOTI / KREIPTIS

Raštu fiksuoti, jei būtinas oficialus paaiškinimas ar individualus susitarimas

4 Lankomumas, telefonai, uniforma, kitos vidaus tvarkos

PIRMASIS ŽINGSNIS	ANTRASIS ŽINGSNIS	FIKSUOTI / KREIPTIS
Pasitikslinti taisykles ir aptarti situaciją su mokytoju ar klasės vadovu	Socialinis pedagogas / administracija, jei pažeidimai sistemingi	Raštu fiksuoti pasikartojantį nelankymą ar kitus sisteminius pažeidimus

5 Vaikui siūloma pagalba dėl specialiųjų poreikių, emocinių ar elgesio sunkumų, bet tėvai prieštarauja

PIRMASIS ŽINGSNIS	ANTRASIS ŽINGSNIS	FIKSUOTI / KREIPTIS
Trišalis pokalbis, aptariant požymius, pagalbos tikslą ir naudą	Vaiko gerovės komisija, švietimo pagalbos specialistai, PPT / savivaldybės tarnybos	Visus susitarimus ir rekomendacijas fiksuoti raštu; išorės institucijos – jei kyla grėsmė vaiko interesams

6 Tėvų eskaluojamos problemos klasės grupėse ar socialiniuose tinkluose

PIRMASIS ŽINGSNIS	ANTRASIS ŽINGSNIS	FIKSUOTI / KREIPTIS
Nutraukti viešą aiškinimąsi, kviesti kalbėtis tiesiogiai	Klasės vadovas; prireikus – administracija	Fiksuoti žinutes ar įrašus, jei viešinami vaikų duomenys, atvaizdai, grasinama ar šmeižiama

7 Vaikas neatsiimamas po pamokų / neaiški priežiūra po pamokų

PIRMASIS ŽINGSNIS	ANTRASIS ŽINGSNIS	FIKSUOTI / KREIPTIS
Skubiai susisiekti su tėvais pagal iš anksto sutartą tvarką	Administracija, socialinis pedagogas; prireikus – vaiko teisių apsaugos institucija	Kiekvieną pasikartojantį atvejį fiksuoti raštu

8 Fizinis smurtas, grasinimai, turto sugadinimas, seksualinio pobūdžio veika, savižalos ar savižudybės rizika

PIRMASIS ŽINGSNIS	ANTRASIS ŽINGSNIS	FIKSUOTI / KREIPTIS
Nedelsiant užtikrinti saugumą, suteikti pagalbą, informuoti vadovą	Policija / 112, vaiko teisių apsaugos institucija, administracija, VGK, ne vėliau, kaip kitą darbo dieną	Visada fiksuoti raštu; nedelsiant kreiptis į išorės institucijas

Apibendrinimas

Kokybiškas mokytojų, mokinių ir tėvų ryšys neatsiranda savaime. Jis kuriamas nuosekliai: aiškiai komunikuojant taisykles, kalbantys laiku, gerbiant vieniems kitus, išlaikant ribas, įtraukiant vaiką į pokalbį, stiprinant bendras patirtis ir laikantis aiškos reagavimo sekos.

Mokyklai neužtenka būti tik reikalavimų vieta – ji turi būti vieta, kurioje žmonės patiria, kad yra matomi, girdimi ir atsakingi vieni už kitus. Būtent tokioje aplinkoje mažėja konfliktų, auga pasitikėjimas ir stiprėja ugdymo kokybė.

Matomi, girdimi ir atsakingi vieni už kitus –
mokykla, šeima ir vaikas kartu.

GAIRES PARENGĖ

Mokytojų santara, 2026 m.

Gairės parengtos remiantis diskusijomis su tėvų organizacijų atstovais ir švietimo bendruomenės nariais.
Dokumentas rekomendacinio pobūdžio, skirtas mokykloms ir tėvams.

